

VESTFOLD, TELEMARKE OG BUSKERUD STATSADVOKATEMBETER

Riksadvokaten
Postboks 8002, Dep
0030 OSLO

DERES REF :

VÅR REF :
2017/00622-002 AMK003
690

DATO:
21.09.2017

TILRETTELAGTE AVHØR - TILSYN MED OG VURDERING AV POLITIETS OPPFØLGING AV SAKER HVOR DET ER GJENNOMFØRT TILRETTELAGTE AVHØR

Det vises til riksadvokatens brev av 7. april 2017 med retningslinjer for tilsyn med oppfølging av saker med tilrettelagt avhør. Frist for innsendelse av rapport er satt til 22. september 2017.

Gjennomføring av tilsynet:

Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter har gjennomført tilsynet todelt.

I forbindelse med årets inspeksjoner av de fire "gamle" politidistriktene (Vestfold, Telemark, Søndre og Nordre Buskerud) gjennomgikk vi totalt 69 saker der det var tatt tilrettelagt avhør. Formålet med denne gjennomgangen var at vi skulle se på kvaliteten på etterforskningsplanene og føring av saksbehandlingsloggen. Videre skulle vi se på hvorvidt fristen for når avhør skal gjennomføres ble overholdt, og eventuelt årsaken dersom fristen ikke ble overholdt, samt oppfølging av saken etter initialfasen.

Videre har vi i høst innhentet ytterligere informasjon fra politidistriktet. Dette har vi gjort ved å besøke de enhetene som har ansvar for tilrettelagte avhør i hhv Buskerud, Vestfold og Telemark. Til stede på møtene har det, i tillegg til to statsadvokater, vært representanter med ansvar for tilrettelagte avhør fra påtale-, etterforskning- og kontorsiden. I forbindelse med disse møtene gjennomførte vi også en "stikkprøvekontroll" av totalt 12 saker.

Postadresse:
Postboks 313
3701 Skien

Kontoradresse:
Broene 1
3701 Skien

Telefon: +47 35 58 88 58
Telefaks: +47 35 58 88 50
E-post: post.vtb@statsadvokatene.no

Innledende bemerkninger:

Sør-Øst politidistrikt har gode resultater når det gjelder behandlingen av tilrettelagt avhør. Det vises her til resultatene som fremkommer i PODs statistikknotat for tilrettelagte avhør.

Resultatene varierer noe måned for måned, men Sør-Øst politidistrikt holder fristen for tilrettelagte avhør i ca. 80 % av sakene. Til sammenligning ligger resultatet på landsbasis noe over 50 %. Videre vises til at Sør-Øst politidistrikt påtaleavgjorde 244 saker første halvår i 2017 med en oppklaringsprosent på 53. Distriktet har landets beste saksbehandlingstid med 140 dager for alle sakene og 158 dager for de oppklarte. Dette er meget bra og jeg viser til at tallene på landsbasis er hhv 200 og 217.

Sør-Øst politidistrikt gjennomførte 769 tilrettelagte avhør i 2016, og har pr. 1. september 2017 gjennomført 508. Distriktet ligger således an til omtrent samme antall i år som i fjor.

Omorganiseringen:

Sør-Øst politidistrikt er midt i en omorganisering, jf. nærpolitireformen.

Påtale:

Pr. 1. september 2017 er det opprettet en felles enhet for påtale. Denne er delt inn i 5 seksjoner, herunder en påtaleseksjon for spesialfag. I denne seksjonen er det satt av 13 stillinger som SO/BVA (Barnevoldsavsnitt) jurister med ansvar for tilrettelagte avhør. Disse vil bli organisert som et avsnitt med en avsnittsleder. Juristene skal fordeles ut på de geografiske enhetene; Buskerud, Vestfold og Telemark, med fortrinnsvis 4 på hvert sted. Planen er å lage en arbeidsordning som gjør at det alltid vil være et minimum av 3 avhørsledere på jobb i distriktet. Oppgaven til disse tre vil kun være å gjennomføre tilrettelagte avhør, og distriktet vil da ha kapasitet til å gjennomføre minst 3 tilrettelagte avhør samtidig, uten at dette vil medføre noe ressursutfordring.

Leder for påtaleseksjonen spesialfag mener bemanningen er akseptabel, men at man ikke er overdimensjonert.

Etterforskning:

Det skal etableres en felles enhet for etterretning og etterforskning (FEE). Under denne enheten skal det opprettes en egen seksjon - Seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn - som skal trekke alle saker fra hele distriktet som gjelder vold og overgrep mot barn. Alle saker med tilrettelagt avhør skal følges opp av denne seksjonen, og det vil være egne avsnitt i Buskerud, Telemark og Vestfold. Pr. i dag er det besluttet 72 stillinger til seksjonen, hvorav 15-17 vil være TA-avhørere og 3 sivile koordinatører. Disse vil plasseres ut på de tre avsnittene.

Seksjonen vil etableres innen 1. juni 2018.

Funn fra inspeksjonene:

Det er vårt inntrykk at etterforskningen i initialfasen er meget god. I de fleste sakene er de mest sentrale avhør tatt i løpet av kort tid (melder, barnet, søsken, foreldre og/eller mistenkte), og etter gjennomført tilrettelagt avhør gjenstår ofte få etterforskingsskritt før saken kan ferdigstilles.

Ved Nordre Buskerud hadde samtlige saker vi gjennomgikk god fremdrift også etter gjennomført TA. Ved de andre geografiske enhetene syntes fremdriften tidvis svak i enkelte

saker etter TA og sakene ble liggende uten at vi kunne se noen grunn for dette. Jeg vil anslå at dette gjaldt for ca. 25 % av de sakene vi gjennomgikk.

Det ble opplyst under inspeksjonene at dette i hovedsak skyldtes at juristen og/eller etterforsker ikke hadde tid til å følge opp saken i tilstrekkelig grad, grunnet nye saker med tilrettelagte avhør. Andre grunner ble opplyst å være at man ventet på analyse av elektronisk beslag, legeundersøkelse og avslutningsrapport fra barnevernet.

Det ble i det alt vesentligste benyttet etterforskningsplan i sakene med tilrettelagte avhør. Imidlertid så vi at det sjelden var satt frist for ferdigstillelse og at det til dels manglet frister på gjøremålene. Etter statsadvokatens oppfatning skal det settes en frist for ferdigstillelse, og dersom fristen ikke overholdes bør årsaken føres inn i etterforskningsplanen. På den måten vil man synliggjøre årsaken til at saken blir liggende; hvorvidt det er mangel på etterforsker eller påtale, hvorvidt man venter på eksterne, analyse av telefoner og/eller PC. Det vil gi ledelsen ved Sør-Øst politidistrikt et godt grunnlag for å vurdere om det må settes inn ytterligere ressurser.

Rutiner for å overholde det gjeldende regelverket:

Samtlige enheter har utarbeidet retningslinjer for tilrettelagte avhør, og det opplyses at retningslinjene brukes aktivt og følges. Retningslinjene inneholder frister, prioriteringsregler og fremgangsmåte. Etter statsadvokatens vurdering er retningslinjene gode og dekker kravene i lov og forskrift, samt riksadvokatens direktiver. Ved etablering av seksjonen for seksuallovbrudd og vold mot barn under FEE med tilhørende jurister fra påtaleseksjonen spesialfag, vil det bli utarbeidet felles retningslinjer for hele distriktet. Dette vil trolig kunne være klart i løpet av 2018.

Som nevnt ovenfor gjennomføres tilrettelagte avhør stort sett innenfor fristen og i tråd med instruksjonen. Politidistriktet opplyser at det generelt sett ikke er problemer med å få berammet avhøret innen fristen – hverken for politiet eller for Barnehuset. Buskerud, som frem til september 2016 tilhørte Barnehuset i Oslo, opplyste at de opplever at det er bedre kapasitet ved Barnehuset i Sandefjord. Ved fristbrudd er det stort sett noe i saken som er grunnen til dette (f eks at barnet ikke var klar for avhør umiddelbart eller at samarbeid med andre etater krevde noe mer tid).

Når det gjelder voldssakene har de gamle politidistriktene organisert seg litt forskjellig. I Vestfold har de hatt et eget barnevoldsavsnitt med egne etterforskere og jurister. Dette har vært en svært god løsning og vil nå bli videreført felles for hele politidistriktet. De øvrige distriktene har hatt forskjellige løsninger. Flere steder har disse blitt satt på "generalistene" og etterforsket lokalt. Etterforskere og jurister som ikke jobber med dette til vanlig er naturlig nok ikke så godt drillet i forhold til TA som de som jobber på SO-teamene eller barnevoldsavsnittet i Vestfold. Det har således vært vanskeligere for disse å overholde fristene og følge retningslinjene for tilrettelagte avhør. Dette vil bli annerledes nå gjennom den nye organiseringen hvor man får en egen seksjon for seksuallovbrudd og vold mot barn. Disse sakene vil da prioriteres meget høyt ved at de rutinemessig blir etterforsket av et spesialavsnitt med høy kompetanse og forventet relativt god bemanning.

Etter statsadvokatens syn har politidistriktet gode rutiner, og ikke minst fokus på sakene med tilrettelagte avhør. I våre møter med de i politiet som har ansvaret for disse sakene, treffer vi svært engasjerte og dyktige folk. Saker med tilrettelagt avhør gis høy prioritet.

En suksessfaktor er tett dialog mellom jurist, etterforsker og koordinator, og at de sammen sørger for fremdrift i saken. Ved anmeldelse foretas det en rask vurdering av om det skal foretas tilrettelagt avhør. Dette gjøres i samarbeid mellom jurist og etterforsker. Påtalejuristen skriver deretter beslutningen og kontakter avhørskoordinator. Avhørskoordinator koordinerer og booker avhør på Barnehuset. Kapasiteten ved Barnehuset i Sandefjord er som nevnt god.

Fremdrift etter at første tilrettelagte avhør er tatt

Ressurssettingen

Sør-Øst politidistrikt har som nevnt svært god saksbehandlingstid målt opp mot landet for øvrig. Det er likevel slik at vi ved inspeksjonene så at noen saker ble liggende og distriktet gir uttrykk for at de ikke har tilstrekkelig kapasitet til å følge opp alle sakene på tilfredsstillende måte etter at første tilrettelagte avhør er tatt. Årsaken er som nevnt at det kommer nye saker med tilrettelagte avhør som må gis prioritet. Dette varierer dog noe mellom de geografiske enhetene, og det opplyses at kapasiteten er bra i Nordre Buskerud, tilfredsstillende i Telemark, mens noe lav i Søndre Buskerud og Vestfold. Dette stemmer også med det vi så i forbindelse med våre inspeksjoner, hvor klart flere saker ble liggende i Vestfold og Søndre Buskerud. Hvorvidt dette skyldes at de har et større tilfang av saker med tilrettelagte avhør vet vi ikke.

Det er vanskelig å si noe sikkert om den nye organiseringen, men det er vårt foreløpige inntrykk at politidistriktet i den nye organisasjonen har satt av akseptabelt med ressurser til å håndtere saker med tilrettelagte avhør. Juristene som er knyttet til påtaleseksjonen spesialfag og som skal ha ansvar for TA skal ikke gå vaktjour, noe som vil gi mer tilstedeværelse på dagtid og mindre tjenestefri. Vi ser imidlertid at bemanningen er sårbar for fravær i forhold til kurs, sykdom, rettsoppmøter osv. Dette gjør seg selvfølgelig gjeldende også andre steder, men særlig her hvor fravær vil gjøre at fristene vil måtte bli prioritert og oppfølging av sakene etter første TA vil bli skadelidende.

Det opplyses videre at kapasiteten på analyse av elektroniske spor er for liten og at man ofte må vente svært lenge før man får resultatene fra databeslag.

Oppfølgingen – adekvat og tilstrekkelig

Det er vårt inntrykk at oppfølgingen i det vesentligste er adekvat og tilstrekkelig. Politidistriktet har fokus på kvalitet og effektivitet, men viser til at de ikke alltid har kapasitet til å følge opp alle sakene med tilstrekkelig hurtighet, jf. over.

Etterforsker opplever tidvis at påtalejuristene ikke har kapasitet til å følge opp TA-sakene i ettertid (bl.a. etterforskningsplan) og at påtalejuristene generelt sett har liten tid til å forberede seg/sette seg inn i saken før det enkelte TA. Det vises til at gjennomføring av TA er arbeidskrevende for juristene og fristene er korte. En følge av dette er at det er etterforsker som setter frister for den videre etterforskningen etter gjennomført TA, da påtalejuristen ikke har tid. Dette er uheldig.

Det opplyses også at etterforskerne har for stor arbeidsmengde. Imidlertid er det utarbeidet gode rutiner, herunder sjekklister og etterforskningsplaner, som gjør det lettere å ha kontroll. Det opplyses at oppfølgingen i enkelte saker ikke har vært tilfredsstillende. Dersom en sak blir liggende har de imidlertid rutiner for oppfølging av fornærmede for ivaretagelse og informasjon.

Rutiner for å prioritere de riktige sakene

Etter at det første tilrettelagte avhøret er tatt "mister" saken sin prioritet. Den blir da vurdert opp mot de andre sakene og det er de vanlige reglene for prioritering som gjelder, jf. riksadvokatens retningslinjer. Det er likevel slik at man prioriterer avhør av mistenkte og supplerende avhør.

Ved SO-teamene må man prioritere i de prioriterte sakene. Det synes som om man har god porteføljestyring gjennom ukentlige jourmøter og månedlig restansekontroll. Etter gjennomført TA foretas en vurdering av sakens alvorlighetsgrad og prioritet blir satt deretter. Ved SO-teamene opplyses at man er bekymret i forhold til nettovergrepsakene. Disse er store og kan medføre at saksbehandlingstiden øker.

I voldssakene er det først og fremst barnedødsfall og alvorlig skade på barn meldt fra helsepersonell som prioriteres. For øvrig prioriteres det ut fra alvorlighetsgrad, hvorvidt barnet er sikret/plassert i beredskapshjem, hvorvidt det er fare for gjentakelse og/eller bevisforspillelse. Det som blir liggende er først og fremst de mindre alvorlige sakene.

Hvordan påvirker fristene den samlede saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse

Politidistriktet har ikke tall på dette, men er av den oppfatning at fristene er styrende for fremdriften hva gjelder videre etterforskning og påtaleavgjørelse. Det synes som om TA-sakene avgjøres raskere som følge av deres «raketstart» med absolutte frister for innledende/første avhør, og at man dermed tidligere enn før får avdekket hvorvidt saken burde etterforskes videre eller henlegges. Mange etterforskningskritt blir gjennomført i initialfasen grunnet fristene og det gjenstår ofte få eller ingen etterforskningskritt etter TA.

Ved knappe ressurser kan fristene enkelte ganger være negativt for saksfremdriften. Det vises til at man ikke får arbeidsro i etterkant til etterforskning og påtaleavgjørelse. Nye saker med tilrettelagte avhør må prioriteres foran, og ressursene blir da brukt til å holde fristene.

Kvaliteten på tilrettelagte avhør i dag sammenlignet med tidligere dommeravhør

Inntrykket er at avhørene er blitt bedre. Politiet er av den oppfatning at inngangen i saken blir bedre når de styrer dette selv. Ved gjennomføring av avhørene på Barnehuset blir settingen bedre ved blant annet at personalet ved Barnehuset kan gi barnefaglige råd, og avhører får bedre rammer og gjør en bedre jobb. Avhørene blir bedre spisset, mer direkte og poengtert i sin form. Det er også en fordel at avhørene ledes av erfarne etterforskere og politijurister.

Gjennomgang av saker – stikkprøvekontroll

Vi har gjennomgått 12 saker i tillegg til de 69 sakene vi så på under inspeksjonene.

Hovedinntrykket vårt er at kvaliteten og fremdriften på etterforskningen er god. Kvaliteten på de tilrettelagte avhørene er god og det gjennomføres mange etterforskningskritt i initialfasen.

Samtlige 12 saker var påtaleavgjort og vi hadde ingen bemerkninger til påtaleavgjørelsen.

Fristene var overhold med et unntak og var da begrunnet i forhold hos barnet.

To av sakene syntes å ha noe liggetid før de ble påtaleavgjort. En av forklaringene var at man ventet på avsluttende samtale med barnevernet.

Avsluttende bemerkninger

Det er vårt inntrykk at politidistriktet håndterer saker med tilrettelagte avhør på en meget god måte. Imidlertid har vi registrert at en viss andel av sakene har noe liggetid og at dette skyldes for liten kapasitet til å følge opp sakene etter at fristen for tilrettelagt avhør er overholdt. Politidistriktet er nå i ferd med å sette den nye organisasjonen og det er for tidlig å si om de ressursene som er avsatt til dette arbeidet vil være tilstrekkelig. Ettersom distriktet i dag har meget gode resultater hva gjelder overholdelse av frist, samt saksbehandlingstid, vil det bli spennende å følge disse resultatene fremover. Vi vil følge dette opp ved inspeksjon/tilsyn neste høst.

Jeg vil også avslutningsvis bemerke at for stort fokus på frister kan ha negative konsekvenser. I noen tilfeller er fristen for kort til at man får innhentet tilstrekkelig informasjon til å treffe de riktige taktiske etterforskningskrittene. Dette kan medføre at avhørene blir for dårlige, det kan igjen gå utover siktedes rettsikkerhet eller føre til "premature" henleggelse. Et annet problem kan være at man tar for mange tilrettelagte avhør, fordi man ikke har nok informasjon til å ta riktig vurdering av dette spørsmålet. Dette er uheldig i forhold til barnet og det apparatet man igangsetter. Etter vår vurdering burde politiet bruke muligheten til å utsette fristen oftere for å ha et bedre grunnlag for selve gjennomføringen.

Videre ble vi i forbindelse med et av våre møter med politiet gjort oppmerksom på at enkelte avhørsledere ofte benyttet seg av videolink, fremfor å møte opp på Barnehuset. Dette var grunnet lang reisevei til Barnehuset i Sandefjord. Det kom videre frem at etterforsker nok i større grad ønsker at avhørsleder er fysisk til stede, noe vi støtter fullt ut. Vi minner om at hovedregelen er at alle aktørene skal være fysisk til stede på Barnehuset. Dette er en forutsetning for å få til bedre samhandling. Politidistriktet og/eller enkelte avhørsledere må derfor ikke legge opp til at enkelte aktører i praksis følger avhøret via videooverføring til annet sted. Unntakene i forskriftens § 9 tredje ledd annet og tredje punktum er kun aktuelle i de tilfeller hvor avhørsleder finner at det er ubetenkelig å la noen følge eller selv lede avhøret fra annet sted, og dette er et strengt kriterium som må vurderes konkret i hver enkelt sak. Tredje punktum må for øvrig forstås slik at også avgjørelsen av om avhøret kan ledes fra et annet sted, ligger hos avhørsleder alene. Å lede avhøret fra et annet sted vil likevel sjelden være ubetenkelig dersom avhører eller Barnehuset er av en annen oppfatning.

Sør-Øst politidistrikt opplyser videre at det, i motsetning til tendensen de senere år, har det nå blitt færre tilrettelagte avhør i voldssaker enn i sedelighetssaker. Det mottas også færre anmeldelser fra barnevernet generelt, og en grunn kan være at barnevernet nå siler sakene mer før politiet kontaktes.

Anne M Katteland
Embetsleder

Kopi: Sør-Øst politidistrikt v/politimesteren